

позики, який підпадає під поняття господарського договору, є доцільним, на нашу думку, все ж таки визначати строк договору позики.

Підсумовуючи зазначене вище, можемо констатувати про таке: незважаючи на те, що договори позики та кредиту мають спільну економічну природу і регулюють близькі за змістом правовідносини, вони мають досить суттєві відмінності, звідси неможливим видається вживання понять позика і кредит в якості синонімів. Пріоритетним для суб'єктів цивільних правовідносин є чітке розмежування цих понять на практиці.

Отже, договір позики є ефективним способом регулювання цивільно-правових відносин суб'єктів зобов'язального права, покликаний задовольняти їх інтереси в грошово-майновій сфері.

Бібліографічні посилання:

1. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003 р. – № 40. – ст. 356.
2. Про врегулювання порядку одержання резидентами кредитів, позик в іноземній валюті від нерезидентів та застосування штрафних санкцій за порушення валютного законодавства. Указ Президента України від 27.06.1999 // Офіційний вісник України. – 1999 р. – № 27. – ст. 79.
3. Господарський кодекс України від 16.01.2003 // Відомості Верховної Ради України. – 2003 р. – № 18. – ст. 144.

Карпенко Роман Валерійович,
викладач кафедри цивільно-правових
дисциплін Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ОФОРМЛЕННЯ ПОВНОВАЖЕНЬ АДВОКАТА

Підставою виникнення договірною представництва є угода, при цьому вона може бути як цивільно-правовою, так і трудовою. Наприклад, відносини між довірительом і адвокатом мають своєю підставою укладання договору доручення. Виходячи з аналізу норм чинного ЦПК України, представляти інтереси особи в цивільному процесі за договором доручення може не лише адвокат, а й будь-яка інша повнолітня і дієздатна фізична особа. На підставі договору про надання правової допомоги між адвокатом та клієнтом, адвокат виконує свої обов'язки на договірних засадах, представляє інтереси клієнта та надає правову допомогу. Виходячи з цього, оформлення ордеру адвокатом, який працює індивідуально або в створеному ним адвокатському бюро, стає алогічним, оскільки у цих випадках адвокат фактично має видати ордер сам собі.

Разом із тим, договір про надання правової допомоги є різновидом договору доручення. Стаття 1007 Цивільного кодексу України передбачає обов'язок довірителя видати повіреному довіреність на вчинення юридичних дій, передбачених договором доручення. Отже, клієнт у необхідних випадках має надавати довіреність, і саме на її підставі (а не на підставі ордеру) мають діяти адвокати, які працюють індивідуально або у складі колегії адвокатів. У цьому аспекті варто зазначити, що договір про надання правової допомоги є документом, який не лише посвідчує повноваження адвоката в адміністративному суді, а також виступає єдиною підставою здійснення адвокатської діяльності. Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» безпосередньо

визначає договір про надання правової допомоги як домовленість, за якою одна сторона (адвокат, адвокатське бюро, адвокатське об'єднання) зобов'язується здійснити захист, представництво або надати інші види правової допомоги другій стороні (клієнту) на умовах і в порядку, що визначені договором, а клієнт зобов'язується оплатити надання правової допомоги та фактичні витрати, необхідні для виконання договору. Цим же законом визначаються форма і зміст такого договору, загальні вимоги до його складання.

За загальним правилом, такий договір укладається у письмовій формі, проте, у деяких випадках він може укладатися й усно. Наприклад, у разі: 1) надання усних і письмових консультацій, роз'яснень із правових питань з подальшим записом про це в журналі та врученням клієнту документа, що підтверджує оплату гонорару (винагороду); 2) якщо клієнт невідкладно потребує правової допомоги, а укладання письмового договору за конкретних обставин є неможливим — з подальшим укладенням договору в письмовій формі протягом трьох днів, а якщо для цього існують об'єктивні перешкоди — у найближчий можливий строк. Третій випадок передбачений п. 1 ст. 16 Правил адвокатської етики: коли правова допомога надається безкоштовно. У випадку, якщо інтереси юридичної особи в суді представляє її працівник, підставою такого представництва може бути трудовий договір (наприклад, юрисконсульт підприємства зобов'язаний представляти інтереси свого роботодавця в суді, що передбачено посадовою інструкцією, яка є частиною трудового договору).

У судовому засіданні вказані представники зобов'язані представити довіреність на здійснення процесуальних дій. Довіреність від імені юридичної особи видається за підписом його керівника чи іншої особи, уповноваженої на це її установчими документами, з прикладенням печатки цієї організації. Різновидом договірної представництва є представництво одного із співучасників за дорученням інших співучасників. Специфіка його полягає в тому, що особа, яка представляє інтереси співучасників, одночасно має процесуальний статус і сторони, і представника. Таке представництво можливе лише за умови, що інтереси співучасників у конкретній справі повністю співпадають. Що ж стосується повноважень договірних представників, то вони від імені особи, яку вони представляють, можуть здійснювати процесуальні дії, визначені документом, яким вони уповноважені на представництво.

Представник діє на підставі довіреності. Повноваження або одне з них повинні спеціально обумовлюватися у довіреності. Їх прийнято підрозділяти на загальні та спеціальні. До загальних відносяться ті, без яких не може обійтися представник, захищаючи інтереси своїх довіритель. Ними охоплюється право участі у дослідженні доказів, виступи в дебатах, право звертатися з клопотаннями про приєднання до справи доказів, заявляти відводи суду і т. д. Ці повноваження детально не перераховуються до уповноважують документах або навіть не вказуються взагалі.

Спеціальні повноваження судового представника стосуються здійснення найбільш важливих дій, пов'язаних з розпорядженням об'єктом процесу, визначенням характеру судового захисту. Щоб між довіритель і представником не відбулося будь-яких непорозумінь з приводу таких дій, повноваження на їх вчинення повинні спеціально обумовлюватися у вповноважує документі (наприклад, зміна предмета позову, визнання позову, укладення мирової угоди, передача справи в третейський суд).

Відповідно до ст. 42 ЦПК довіреність фізичної особи повинна бути посвідчена нотаріально або посадовою особою організації, в якій довіритель працює, навчається, перебуває на службі, стаціонарному лікуванні чи за рішенням суду, або за місцем його проживання. Згідно зі ст. 245 ЦК довіреність, що видається у порядку передоручення, підлягає нотаріальному посвідченню, крім випадків, встановлених частиною четвертою цієї статті. Довіреність військовослужбовця або іншої особи, яка перебуває на лікуванні у госпіталі, санаторії та іншому військово-лікувальному закладі, може бути посвідчена начальником цього закладу, його заступником з медичної частини, старшим або черговим лікарем. Довіреність військовослужбовця, а в пунктах дислокації військової частини, з'єднання, установи, військово-навчального закладу, де немає нотаріуса чи органу, що вчиняє нотаріальні дії, а також довіреність робітника, службовця, члена їхніх сімей і члена сім'ї військовослужбовця може бути посвідчена командиром (начальником) цих частини, з'єднання, установи або закладу. Довіреність особи, яка перебуває у місці позбавлення волі (слідчому ізоляторі), може бути посвідчена начальником місця позбавлення волі. Довіреності, посвідчені зазначеними посадовими особами, прирівнюються до нотаріально посвідчених.

Довіреність повинна містити: зазначення особи, що видає довіреність; зазначення особи, якій видано довіреність; зазначення третьої особи, перед якою здійснюється представництво; повноваження представника; строк довіреності; дату видачі довіреності; підпис особи, яка видала довіреність, а якщо довіреність видано юридичною особою, то й печатку юридичної особи. Строк довіреності встановлюється у довіреності. Якщо строк довіреності не встановлено, вона зберігає чинність до припинення її дії. Довіреність, у якій не вказано дати її вчинення, є нікчемною (ст. 247 ЦК). Довіреність може бути видана на представництво у конкретній справі (разова довіреність), або на представництво в усіх справах у всіх чи певних судах (постійна довіреність). Представник за довіреністю має право вчиняти всі процесуальні дії, що їх має право вчиняти особа, яку він представляє, якщо у довіреності не застережемо обмежень щодо вчинення окремих процесуальних дій.

Висновки. Підсумуючи вище викладено можна зробити висновок про те, основною функцією адвоката в цивільному процесі є представницька, у межах якої додатково реалізуються консультативна, превентивна, відновлювальна та охоронна функції. Адвокат в цивільному процесі виступає особливим суб'єктом процесуальних правовідносин, допущеним до участі судом з кола визначених законом осіб з метою захисту і забезпечення належної реалізації прав і обов'язків осіб, зацікавлених у результатах розгляду справи. Пропонується визначення значення інституту судового представництва як процесуальної форми участі адвоката в цивільному процесі на підставі договору або доручення.

Бібліографічні посилання:

1. Задніпровський О. Здійснення представництва у суді адвокатами і іншими особами / О. Задніпровський // Юридична практика. – 2003. – №32. – С. 124–131.
2. Хотенець П. В. Правовий статус адвоката в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.10 «Судоустрій, прокуратура та адвокатура» / Павло Васильович Хотенець; Нац. юрид. акад. ім. Ярослава Мудрого. – Х., 2002. – 23 с.

3. Юшкевич О. Г. Надання правової допомоги як вид соціальних послуг [Електронний ресурс] / О. Г. Юшкевич. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Pib/2009_1/PB-1/pb-1_23.pdf.
4. Белькова О. В. Правовий статус свідка в кримінальному процесі України: дис. ... кандидата юрид. наук: 12.00.09 / Белькова Олена Валеріївна; Харківський національний університет внутрішніх справ. – Х., 2005. – 223 с.

Андрієвська Людмила Олексіївна,
викладач кафедри
цивільно-правових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ВИЗНАННЯ СПАДЩИНИ ВІДУМЕРЛОЮ: ДЕЯКІ ПИТАННЯ ПРАВОЗАСТОСУВАННЯ

В Україні інститут спадкового права є досить розгалуженим напрямком права за своєю специфікою. Значення інституту відумерлої спадщини полягає в усуненні безхазяйності об'єктів спадкування, збереження їх в цивільному обороті, а також захисті інтересів кредиторів.

Після смерті особи залишаються її права та обов'язки, тобто спадщина, яка має в подальшому перейти до інших осіб – спадкоємців. Проте, бувають випадки, коли спадщина не переходить нікому із спадкоємців, таким чином залишається без власника. Це загрожуватиме самому майну чи особам, які, так чи інакше, вимушено чи ні, стикаються з ним. Не можна забувати й про можливість виникнення конфліктів між іншими учасниками цивільних відносин у зв'язку зі спробами заволодіти цим майном. Для запобігання подібним ситуаціям слугує такий правовий засіб, як набуття права власності на відумерлу спадщину [1, с. 383]. Таким чином, можна погодитися, що «значення інституту відумерлої спадщини полягає в усуненні безхазяйності об'єктів спадкування, збереження їх в цивільному обороті, що, в свою чергу, сприяє впорядкованості та завершеності відповідних правовідносин».

Відумерла спадщина (*bona vacantia, erblose Gultter*) – це майно, що залишилося після померлої особи, і на яке ніхто не заявляє або не може заявити домагань ні за за-повітом, ні за правом спадкування за законом [2, с.524].

Стаття 1277 Цивільного кодексу України (далі ЦК України) встановлює, що у разі відсутності спадкоємців за заповітом і за законом, усунення їх від права на спадкування, не прийняття ними спадщини, а також відмови від її прийняття суд визнає спадщину відумерлою за заявою відповідного органу місцевого самоврядування за місцем відкриття спадщини [3]. З норми даної статті випливає, що для визнання спадщини відумерлою необхідні наступні складові: 1) відсутність спадкоємців або відмова спадкоємців від спадщини; 2) заява органу місцевого самоврядування; 3) звернення до суду. Тобто, перехід спадщини до органу місцевого самоврядування не відбувається автоматично.

Структурне розміщення ст. 1277 у книзі 6 ЦК України «Спадкове право» не дає однозначної відповіді на питання про природу відумерлої спадщини та спершу дозволяє зробити висновок про нібито віднесення таких відносин до спадкових, а територіальну громаду - до спадкоємця. Але ст. 1219 ЦК України відокремлює лише два види спадкування - за заповітом та за законом. Але ж територіальна громада, у власність якої переходить відумерла спадщина, не визначена у жодній із п'яти черг спадкоємців за законом. А у